

SAMSAT'DA BULUNMUŞ OLAN GEÇ KALKOLİTİK ÇAĞA AİT İKİ KAP

ALİYE ÖZTEN

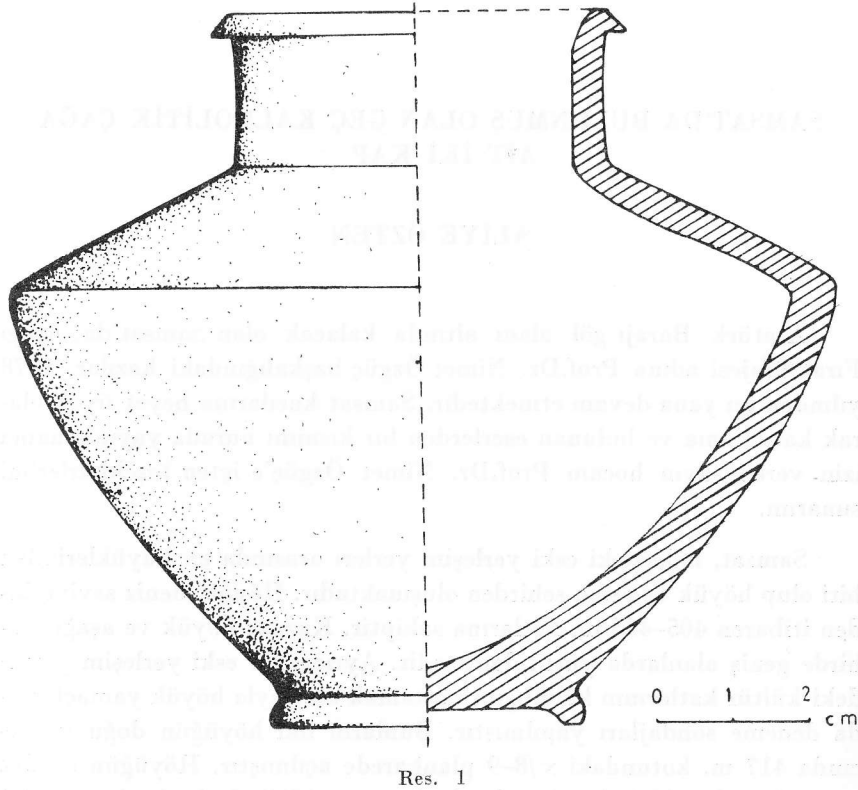
Atatürk Barajı göl alanı altında kalacak olan Samsat'da, Aşağı Fırat Projesi adına Prof.Dr. Nimet Özgüç başkanlığındaki kazılar, 1978 yılından bu yana devam etmektedir. Samsat kazılarına heyet üyesi olarak katılmama ve bulunan eserlerden bir kısmını burada yayınlamama izin veren sayın hocam Prof.Dr. Nimet Özgüç'e içten teşekkürlerimi sunarım.

Samsat, bölgedeki eski yerleşim yerleri arasında en büyüklerinden biri olup höyük ve aşağı şehirden oluşmaktadır. Höyük, deniz seviyesinden itibaren 405-455 m. kotlarına sahiptir. Kazılar höyük ve aşağı şehirde geniş alanlarda yürütülmektedir. Ayrıca, bu eski yerleşim yerindeki kültür katlarının kalınlığını saptamak amacıyla höyük yamaçlarındaki deneme sondajları yapılmıştır. Bunların ilki höyüğün doğu yamacında 417 m. kotundaki x/8-9 plankarede açılmıştır. Höyüğün en dik yamaçlarından biri olan bu alanda 1 m. genişliğinde başlatılan sondaj 1.5 m. derinlikte durdurulmuştur. Bu alanda, El-Ubeyd ve Halaf parçalarından oluşan zengin bir koleksiyon ele geçmiştir. Çoğunluğunu Ubeyd boyalılarının oluşturduğu parçalarla birlikte silex ve obsidien den çok sayıda çekirdek, yonga ve alet açığa çıkarılmıştır.

Aynı amaçla yapılan ikinci sondaj, höyüğün batı yamacında b/14 plankarede 435 m. kotundaki bir alandadır. Bu çalışmada açığa çıkarılmış olan vazo ile bardak, konumuzu teşkil etmektedir.

1- Pişmiş Toprak Vazo:

St.82-48 envanter numaralı vazunun (Lev.I, 1; Res. 1) yüksekliği 9, genişliği 11.1, ağız genişliği 5.9, dip genişliği 4.1 cm. dir. Kirli krem rengi hamuru ince elenmiş, çarkta şekillendirilmiştir. İyi pişirilmiş va-

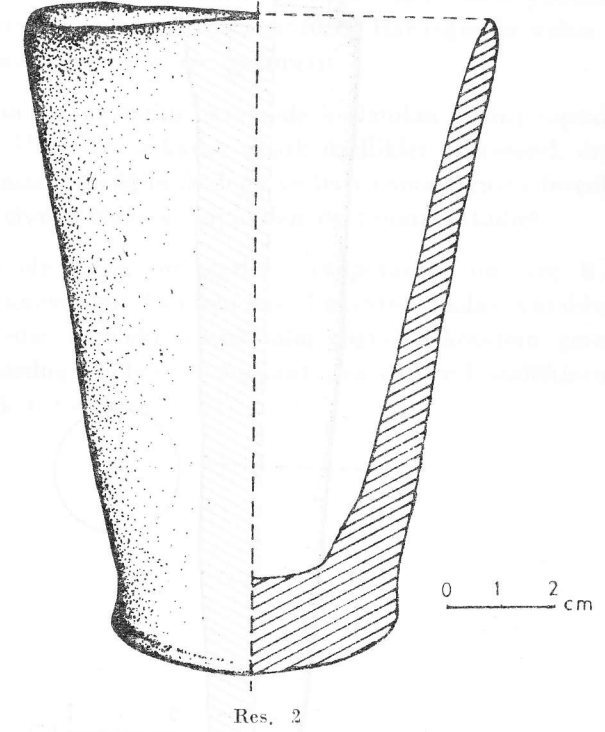

Res. 1

zonun morumsu kırmızı renkteki astarı, dibi dahil bütün dış yüzü ile ağız kenarının ve boynunun içine sürülmüştür. Parlak perdahlı kapta, sert bir cisimle yapılan perдах izleri omuz üzerinde yatay, gövdenin aşağı kısmında dikeydir. Dışa dönük ağız kenarı dışta keskin bir hat oluşturmuştur. Kısa silindirik boyunlu, geniş ve keskin omuzlu, dibe doğru hafif dışbükey hatla daralan gövdeli, küçük halka diplidir.

2- Steatit Bardak:

St.82-6 envanter numaralı yeşilimsi gri renkteki steatitten yapılmış bardağın yüksekliği 10.9, ağız genişliği 7.9, dip genişliği 5 cm. dir. Basit ağız kenarlı, dibe doğru daralan gövdeli, kenarı hafifce belirtilmiş düz diplidir (Lev. I, 2; Res. 2). Ağız kenarı gayrimuntazam olan bardağın cidarı dibe doğru kalınlaşmaktadır. Kap, dıştan düzgün bir

Res. 2

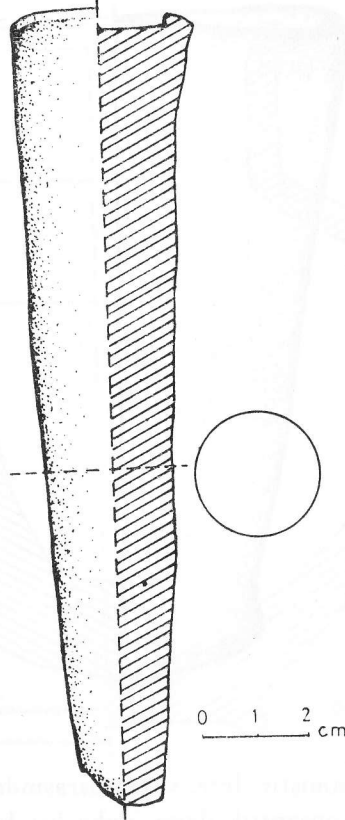
şekilde perdahlanmıştır. İçte, yapım sırasında meydana gelen izler, dibe yakın kısımda konsantrik daire, daha üst kısımda ise küçük çentikler halindedir.

3- Pişmiş Toprak Çivi:

St.82-51 envanter numaralı çivinin mevcut uzunluğu 14.5, baş genişliği 3.3 cm. dir. Devetüyü hamurlu olup hamuru renginde bırakılmış, üzeri perdahlanmıştır. Başının ortası çukurlaştırılmış, koni şeklindedir (Lev. II, 1; Res. 3).

Samsat vazosu, Uruk IV ün kırmızı türdeki kaplarının teknik ve şekil özelliklerine sahiptir. Bu formdaki kapların Uruk III de yaygınlaşarak devam ettiği bilinmektedir¹. Mezopotamyada iyi tanınan bu

¹ A.L.Perkins, The Comparative Archaeology of Early Mesopotamia. Chicago (1957) s.103, v.d.; B.Hrouda, Vorderasien I. München (1971) s.77 v.d.

Res. 3

kapların² güneydoğu Anadolu'da bulunması yayılış alanlarının bölge-mize kadar genişlediğini göstermektedir. Vazonun teknik ve form bakımından en yakın benzeri Hassek höyükte hafirlerinin geç kalkolitik döneme tarihlediği tabakada açığa çıkarılmıştır³.

2 H.R.Hall-L.Woolley, *Ur Excavations Vol.I. Al-'Ubaid*. Oxford (1927) s.195, 207, Lev. LVII, XLII; L.Woolley, *Ur Excavations Vol.IV*. Philadelphia (1955) Lev.57; D.Sürenhagen, *Untersuchungen zur Keramikproduktion innerhalb der Spät-Urukzeitlichen Siedlung Habūba Kabira-Süd in Nordsyrien*. *Acta praehistorica et archaeologica* 5/6 (1974/5) s.77 v.d.

3 Kazı yerlerine yaptığımız ziyarette bu eseri göstererek buluntu yeri hakkında bilgi veren sayın Dr.Manfred Behm-Blancke'ye teşekkürlerimi sunarım.

Aynı yerde ele geçen steatit bardağın Mezopotamya'daki yayılış alanı da vazoya uygunluk göstermektedir⁴. Bardağın da yakın bir benzeri yine Hassek höyükte ele geçmiştir.

Duvarların dış yüzlerini bezemede kullanılan pişmiş toprak çiviler Uruk VI dan Uruk III e kadar çeşitli özellikler göstererek devam etmektedir⁵. Samsat höyüğünün doğu ve batı yamaçlarında birçok örneği ele geçen bu çiviler Hassek höyükten de tanınmaktadır⁶.

Samsatta ele geçen bu eserler Mezopotamya'nın Geç Kalkolitik kültürünün güneydoğu Anadolu'nun kuzeyine kadar yayıldığına tanıklık etmektedir. İlerdeki araştırmalar coğrafya konumu gereği Samsat'ın ilişki kurduğu bölgelerle bağlantısına ve yerel özelliklerinin saptanmasına ışık tutacaktır.

4 H.R.Hall-L.Woolley, *Ur Excavations Vol.I.Al-'Ubaid*. Oxford (1927) s.193, 204, Lev. LXII, XXXIII; L.Woolley, *Ur Excavations Vol.IV* Philadelphia (1955) s.156, Lev.66.

5 B.Hrouda, *Vorderasien I*. München (1971) s.87.

6 M.Behm-Blancke, "Hassek Höyük 1980 Kazı Dönemi" III. Kazı Sonuçları Toplantısı. Ankara (1981) s.107.